

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Милен Иванов Балтов, Бургаски свободен университет

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.7 Администрация и управление

докторска програма Социално управление

Автор: Димо Желев Желев

Тема: Влияние на лидерството върху мотивацията на служителите на хотели в условия на кризисен и посткризисен период

Научен ръководител: Доц. д-р Мина Ангелова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-1491. от 17.07.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Влияние на лидерството върху мотивацията на служителите на хотели в условия на кризисен и посткризисен период“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7 Администрация и управление, докторска програма Социално управление. Автор на дисертационния труд е Димо Желев Желев – докторант в задочна форма на обучение към катедра «Управление и количествени методи в икономиката» с научен ръководител доц. д-р Мина Ангелова от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от кандидатът Димо Желев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;

- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;

Докторантът е приложил 4 публикации, като три са самостоятелни а една в съавторство.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Димо Желев е приключил успешно периода на докторантурата си в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Преди това е завършил като матистър икономист по специалност «Маркетинг» в същия университет. Бакалавърската му степен е по «Туризм» в Университета по хранителни технологии – Пловдив.

Докторантът е управител на динамичен бизнес и е в основата на създаване на визия за компанията. Отговаря за наемане, подбор и атестация на персонал. Създаване, предлагане и реализиране на успешни услуги в сферата на дигиталния маркетинг в хотелиерството, включително ценообразуване на хотели в дигитални канали, управление на социални мрежи, заснемане, управление на рекламни кампании, копирайтинг, изграждане на сайтове, дизайн и други. Управление на процеси, бизнес моделиране, връзка с партньори и ключови клиенти, работа с институции и други.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем може да бъде открита в текущото състояние, в което се намира българската икономика, предвид цикличното излизане от една криза и навлизането в друга. Кризата, свързана с избухването на световна пандемия от заболяването COVID-19 през 2020 г., е пример за стратегическо събитие, което променя външната среда за огромна част от бизнес организациите, като компаниите в хотелския сектор бяха засегнати осезаемо. Съвсем скоро след това светът стана свидетел на нова криза, свързана с войната между Русия и Украйна. Може да се предположи, че заради геополитическата ситуация и фрагментацията, мобилността, нарастването на гъстотата на населението и технологичното развитие, на световно ниво се очаква подобни събития да имат все по-голяма интензивност. Визират се събития от всякакъв характер – военен, политически,

икономически, социо-културен, технологичен, екологичен и пр. Това неминуемо води до повишена динамика – една от основните характеристики, извеждащи неопределеността на външната среда.

4. Познаване на проблема

Докторантът познава добре състоянието на проблема и оценява творчески литературния материал, като проучва корелацията между стиловете на лидерството, характеристиките на средата и мотивацията на служителите в няколко основни аспекта. От една страна изследва недостатъчно високото равнище на подготовка на българските мениджъри за упражняване на гъвкаво лидерство чрез налагане на различни лидерски стилове и това в контекста на глобалната криза, свързана с Covid-19, като пример за събитие със стратегическо значение, водещо до висока неопределеност на външната среда на организациите. От друга страна показва запознатост с нуждата от измерване на мотивацията на служителите и поддържането на високо ниво на мотивация като приоритет за организацията, изследва промяната на структурата на работната сила в световен мащаб в посока на увеличаване на изискванията към служителите, техните знания, умения и компетентности и нарастващата конкуренция между предприятията при наемането на квалифицирани служители.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. За доказването ѝ е създадена авторска анкетна карта, насочена към мениджърите, измерваща нивото на кризисност (неопределеност на средата), както и оценката на лидерския стил от перспективата на самия мениджър, в която се залагат се въпроси, които да открият последователите на лидера от останалите служители. Провеждат се и дълбочинни интервюта със висшия, средния и низов мениджмънт, за да се потвърдят чрез качествен метод на изследване получените от количествените методи данни.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Обект на изследването са местата за настаняване, които са категоризирани с три, четири или пет звезди, притежаващи над сто легла, разположени на територията на Тракийски туристически район, Родопски туристически район, Туристически район „Долина на розите“ и Рило-Пирински туристически район. Изборът на тези конкретни четири района от общо девет такива, представени в концепцията за туристическо райониране, е мотивиран в две измерения - при районите с по-висок дял на целогодишните хотели и съответно по-ниско ниво

на сезонност и при райони с по-висок дял на обекти, които не са били принудени да затворят врати за продължителен период от време,

Предметът на изследването е проучване на влиянието на лидерския стил, прилаган от ръководителя по време на криза и в посткризисен период, върху нивото на мотивация у последователите на лидера в бизнес организациите. Основната изследователска цел е разработване на методология и методологически инструментариум за оценка на стила на лидерството при конкретни характеристики на средата и влиянието им върху мотивацията на служителите. Изпълнението на подобна цел би означавало апробиране на тази методология и представяне на приложен модел, който успешно да се използва от българските мениджъри на хотели, така че да даде насока какъв лидерски стил да се стремят да проявяват в криза и в посткризисен период за повишаване на ефективността на организациите.

Тезата е, че има конкретни зависимости между лидерския стил (и съпътстващите го поведения) и равнището на мотивация е възможно да се възприемат различни подходи от мениджъра при кризисна и посткризисна среда, които максимално да мотивират служителите в организацията.

Съдържанието е в три глави. В първа глава се прави теоретично проучване на темите лидерство, външна среда, криза, мотивация. Във втора глава се проучва влиянието на лидерските стилове върху мотивация на служителите при криза и посткризисен период, а в трета глава се излагат резултатите и анализите при изследването на влиянието на лидерските стилове върху мотивацията на служителите в периоди на криза и посткризисна среда.

В резултат е изпълнена основната цел на изследването чрез разработка на методология и методологически положения за оценка на стила на лидерство в условия на криза и посткризисен период. Апробирана е методология сред обекта на изследването – места за настаняване, категоризирани с 3, 4 и 5 звезди в 4 от общо 9 туристически района. Реализираният секторен анализ на хотелския бранш, както и проведените анкети и дълбочинни интервюта с лидери и последователи, установи резултати, потвърждаващи изследователската теза. Тези резултати валидират изводи при апробацията на методологията върху обекта на изследването чрез отговор на изследователските въпроси и свързаните с тях хипотези.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите са добре формулирани и реално отразяват постигнатото в труда. Коректно направено е теоретично изследване на категориите лидерство, криза, среда и мотивация и на база анализа и синтеза, произтичащ от него, е предложен модел за връзките между елементи на тези теоретични категории. Разработен е концептуален модел, позволяващ създаване на

методология за изследване на влиянието на избрания лидерски стил върху мотивацията при периоди на криза и посткризисна среда. Установено е водещото значение на поведението от транзакционния стил на лидерство за повишаване на мотивацията на последователите по време на криза. Този принос се оценява като перспективен, но се нуждае от допълнителни изследвания при по-обширни извадки, както и при изследване на други сектори на икономиката, за да бъде валидиран и развит.

Предложен е приложен модел за избор на лидерски стил от мениджърите на места за настаняване с цел повишаване на мотивацията на служителите в среда с различно ниво на неопределеност. Реализирано е емпирично проучване на местата за настаняване в България, обект на изследването, като са установени лидерските стилове, част от FRLM модела и тяхната застъпеност сред българските мениджъри на места за настаняване. Реализиран е секторен анализ на хотелския бранш в България с цел сравнение и съпоставяне на основни индикатори за дейността в хотелиерството, установяващ фази на криза и посткризисна среда в рамките на периода 2020 г. – 2023 г.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите, които отразяват резултати на дисертацията са 4 статии и доклади, които не се редуцират поради съвпадение или припокриване (с участия в други процедури). Няма импакт-фактор, но в тази научна област и при процедура по онс «доктор» това не се налага по минималните национални изисквания на ЗРАСРБ, които се покриват. Единят доклад е на тема „Прилагане на ефективен лидерски стил в контекста на периодите на кризисен срив и възстановяване“, а другият е с тема „Лидерството като фактор за устойчиво развитие на туристическите организации: емпирични резултати“.

При колективната публикация – статията с Милена Ангелова на тема „Leadership as an Imperative of Motivation: Research Design“ приносът на докторанта е отразен в разделителен протокол. Кандидатът има и подготвен и приет за печат доклад на тема „Предпоставки за повишаване мотивацията на служителите посредством прилагане на ефективен лидерски стил“.

9. Лично участие на докторанта

Личното участие на докторанта в проведеното дисертационно изследване е подчертано, и в пълна степен формулираните приноси и получени резултати, са негова лична заслуга.

10. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията и е издържан в структурно отношение, отразявайки логиката и дълбочината на дисертационния труд. Използваните публикации са четирима. Те отразяват ключови моменти в изследването и са свързани с част от приносите. Успоредно с това докторантът работи по два проекта с научно-изследователски характер и множество ангажименти като експерт.

11. Критични забележки и препоръки

Въпроси по дисертационния труд:

1. Ще се подобри ли средата за иновации сред българските туристически фирми, ако лидерството сред служителите е по-изявено?

2. Ще се подобри ли конкурентоспособността на фирмите от туризма в условията на предстоящата световна икономическа круза, ако диверсифицират в други свързани със синята икономика дейности?

12. Лични впечатления

Личните ми впечатления от докторанта са косвени и дотолкова, доколкото с работата му като експерт в сектора е лично запозната бившия служебен министър на туризма на Р. България и те са положителни.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръката към докторанта е да концентрира връзките между анализа на ниво отрасъл с констатациите за лидерството от извадката, а за по-нататъшната си работа да насочи изследователските си усилия към трансформиране на част от препоръките си в помощ на процеса на програмиране на следващите (за периода 2028 – 2035 г.) програми като „Развитие на човешките ресурси” и «Иновации и конкурентоспособност».

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички* изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът Димо Желев Желев притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Социално уп-

равление като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Димо Желев Желев в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7 Администрация и управление, докторска програма Социално управление.

20.09.2024 г.

Проф. д-р Милен Балтов